

**Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького**

**Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької
освіти**

Кафедра початкової і спеціальної освіти

Назва курсу	Педагогічна деонтологія
Викладачі	Шевченко Юлія Михайлівна
Профайл викладачів	http://inst.mdpu.org.ua/navchalno-naukovij-institut-sotsial/kafedra-pochatkovoyi-osviti/sklad-kafedry-pochatkovoyi-osvity/shevchenko-yuliya-myhajlivna/
Контактний тел.	098-506-05-25
E-mail:	Shevchenko_Yuliya@msspu.edu.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=3493
Консультації	Онлайн-консультації: обговорення завдань із дисципліни, затвердження тем для самостійного вивчення, обговорення їх специфіки
Форма контролю	Екзамен (письмовий)

1. Анотація до курсу

Предметом навчальної дисципліни виступає процес ознайомлення з загальними поняттями з ділового професійного спілкування та комунікацій як на міжособистісному так і на міжкультурному рівнях.

2. Мета та завдання курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія» є формування в майбутніх учителів моральних цінностей педагогічної професії через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

Основні завдання вивчення дисципліни «Педагогічна деонтологія»: розкриття соціальної та виховної значущості дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності; ознайомлення майбутнього вчителя з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки і чітке їх засвоєння; формування моральних цінностей вчительської

професії та відповідних якостей педагога; розвиток у майбутніх учителів етичної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків; визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі; розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій: розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії.

Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування дисципліною:

Загальні компетентності

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності

ФК 1. Здатність ефективно працювати в умовах сучасної початкової школи

ФК 6. Здатність до забезпечення сприятливих умов в освітньому середовищі для кожного учня, залежно від його індивідуальних особливостей, потреб та інтересів

3. Формат курсу

В межах курсу здобувачи вивчають основні принципи, норми і правила професійно-педагогічної поведінки; як формуються моральні цінності вчительської професії та відповідних якостей педагога; визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі; особливості етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій.

4. Результати навчання

ПРН 8. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички в професійно-педагогічній діяльності.

ПРН 9. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРН 13. Налагоджувати співпрацю з представниками різних професійних груп та організацій.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
К-сть годин 105	28	12	65

6. Ознаки курсу

Рік викладання	семестр	спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий\вибірковий
2023	3	Початкова освіта	2	О

7. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Здобувачи отримують додаткову інформацію з курсу за допомогою використання мультимедійного обладнання – перегляду презентацій, відеоматеріалів.

8. Політики курсу

Під час практичних занять здобувачи мають змогу попрактикувати використання професійно-профільованих знань під час організації роботи мультидисциплінарної команди в освітньому закладі з інклюзивною формою навчання, знаходити ефективні шляхи формування, організації та створення інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами у навчально-виховному процесі, визначати організаційно-педагогічні умови для ефективного впровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти.

9. Схема курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна/заочна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО НОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ						
Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	13	4	2			7
Тема 2. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	13	4	2			7
Тема 3. Структура деонтологічної готовності майбутніх педагогів	11	2	2			7
Тема 3. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя. Педагогічні табу	9	2	-			7
Тема 4. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	11	2	2			7

Разом за змістовим модулем 1	57	14	8			35
Змістовий модуль 2. ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ						
Тема 5. Особливості професійної етики вчителя	13	4	2			7
Тема 6. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	13	4	2			7
Тема 7. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики	12	4	-			8
Тема 8. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	10	2	-			8
Разом за змістовим модулем 2	48	14	4			30
Усього годин	105	28	12			65

10. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми лекції та питання, що вивчаються	Кількість годин
1	Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя 1. Поняття педагогічної деонтології 2. Предмет педагогічної деонтології 3. Основні принципи педагогічної деонтології 4. Зв'язок педагогічної деонтології з іншими науками 5. Основні завдання педагогічної деонтології	4
2	Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя 1. Дослідження виникнення професійної етики та її види 2. Педагогічний такт як основа професійної діяльності 3. Підходи педагогів щодо трактування педагогічного такту	4
3	Структура деонтологічної готовності майбутніх педагогів 1. Формування деонтологічної готовності майбутніх педагогів 2. Мотиви педагогічної діяльності 3. Інтерес як специфічна пізнавальна спрямованість особистості 4. Педагогічні цінності як орієнтир і стимул соціальної і професійної активності майбутнього педагога	2

	<p>5. Емоційно-вольовий компонент деонтологічної готовності</p> <p>6. Змістовно-операційний компонент деонтологічної готовності</p>	
4	<p>Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Моральні відносини педагога 2. Субординаційні відносини 3. Гуманістичні відносини 4. Координаційні моральні відносини 	2
5	<p>Особливості професійної етики вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види конфліктів в професійній діяльності педагога; 2. Конфліктна ситуація та поведінка педагога в конфліктній ситуації; 3. Стили вирішення конфліктної ситуації; 4. Формування умінь вирішення ситуацій конфлікту 	4
6	<p>Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття педагогічної ситуації, складної педагогічної ситуації в професійній діяльності педагога з позицій педагогічної деонтології; 2. Характеристика ситуації ризику в діяльності педагога, її значення, шляхи вирішення; 3. Характеристика ситуації морального вибору, класифікація типів рішення в ситуаціях морального вибору; 4. Особливості формування вмінь вирішення складних педагогічних ситуацій в професійній діяльності педагог 	4
7	<p>Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація методів індивідуальної педагогічної взаємодії. 2. Технологія використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії в найбільш типових ситуаціях шкільного життя. 3. Алгоритм розв'язування морального конфлікту за допомогою прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії. 	4
8	<p>Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Діагностика рівнів сформованості морально-ціннісних стосунків викладачів і здобувачів у навчально-виховному процесі. 2. Особливості формування педагогічної етики вчителя 	2
Разом		28

11. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми та питання, що вивчаються	Форми контролю	Кількість годин
1	<p>Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття педагогічної деонтології. 2. Ідеї відомих педагогів – як підґрунтя вітчизняної деонтології. 3. Основні принципи педагогічної деонтології. 4. Основні завдання педагогічної деонтології. 	Усне опитування, фронтальна перевірка	2
2	<p>Деонтологічний кодекс педагога, його призначення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика деонтологічних принципів, визначення їх ролі в регулюванні професійної поведінки педагога; 2. Норми поведінки педагога, характеристика видів норм у професійній діяльності педагога; 3. Офіційні витoki деонтології; 4. Характеристика та обговорення. 5. Деонтологічного кодексу педагога 	Усне опитування, фронтальна перевірка	2
3	<p>Структура деонтологічної готовності майбутніх педагогів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування деонтологічної готовності майбутніх педагогів 2. Мотиви педагогічної діяльності 3. Інтерес як специфічна пізнавальна спрямованість особистості 4. Педагогічні цінності як орієнтир і стимул соціальної і професійної активності майбутнього педагога 5. Емоційно-вольовий компонент деонтологічної готовності 6. Змістовно-операційний компонент деонтологічної готовності 	Усне опитування, фронтальна перевірка	2
4	<p>Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Моральні відносини педагога 2. Субординаційні відносини 3. Гуманістичні відносини 4. Координаційні моральні відносини 	Усне опитування, фронтальна перевірка	2

5	<p>Особливості професійної етики вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види конфліктів в професійній діяльності педагога; 2. Конфліктна ситуація та поведінка педагога в конфліктній ситуації; 3. Стили вирішення конфліктної ситуації; 4. Формування умінь вирішення ситуацій конфлікту 	Усне опитування, фронтальна перевірка	2
6	<p>Формування умінь та навичок поведінки в різноманітних ситуаціях професійної діяльності педагога</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття педагогічної ситуації, складної педагогічної ситуації в професійній діяльності педагога з позицій педагогічної деонтології; 2. Характеристика ситуації ризику в діяльності педагога, її значення, шляхи вирішення; 3. Характеристика ситуації морального вибору, класифікація типів рішення в ситуаціях морального вибору; 4. Особливості формування вмінь вирішення складних педагогічних ситуацій в професійній діяльності педагога 	Усне опитування, фронтальна перевірка	2
Разом			12

12. Самостійна робота

Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Теми і перелік питань що внесені на самостійне вивчення
1	Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя
2	Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя
3	Структура деонтологічної готовності майбутніх педагогів
4	Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя. Педагогічні табу
5	Особливості професійної етики вчителя
6	Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях
7	Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики

8	Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя
---	--

13. Система оцінювання та вимоги

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам з навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія», є сумою балів за виконання практичних завдань та підсумкового модульного контролю. Результати за всі практичні обчислюються як середньозважена оцінок (max=20 до першої контрольної точки + max=20 до другої контрольної точки). Теми для самостійного опрацювання, оцінюються як частина практичного заняття.

Письмові роботи проводяться 2 рази на семестр (max=30+30).

Кожен семестр оцінюється у 100 балів. Розподіл балів, що присвоюються здобувачам з навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія» є сумою балів за виконання практичних завдань та підсумкового модульного контролю, плюс бали, отримані під час іспиту. Впродовж семестру здобувач за поточний контроль отримує 100 балів і 100 балів за іспит, після якого бали отримані за поточний контроль та за екзамен сумуються й діляться на 2.

Критерії оцінювання

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького»

https://drive.google.com/file/d/1OMtCdZsTSSudgxmQMu206ffea4Kjx3_Q/view

та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького»

<https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkvL-LNTIjWRX/view> .

Усі види діяльності на практичному занятті, в тому числі і за виконану самостійну роботу, оцінюються оцінками «5», «4», «3», «2», які заносяться в академічний журнал.

Самостійно підготовлені теми або розв'язані окремі пізнавальні завдання, що винесені для самостійного опрацювання здобувачами, оцінюються як частина теми семінарського заняття.

Методи контролю результатів навчання	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Робота на практичному занятті Самостійна робота Усна відповідь, тестування, виконання ситуаційних завдань та вправ	5 балів: 5- Здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу.

Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями

4- Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями

3-Здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.

2-Здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних

	<p>питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки</p>
<p>Складання конспекту, тестів для поточної роботи</p>	<p>5 балів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 5 балів – здобувач глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), а також відобразив у рецензії власне відношення до проблеми і до роботи в цілому; склав 10 тестових завдань; – 4 бали – здобувач глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), склав 10 тестових завдань; – 3 бали – здобувач глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), але у рецензії не відображено власне відношення до проблеми і до роботи в цілому, склав менше ніж 10 тестових завдань; – 2 бали – спостерігаються суттєві помилки, здобувач не достатньо продемонстрував знання наукової праці вченого, не склав 10 тестових завдань;
<p>Творчі завдання</p>	<p>5 балів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 5 балів – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, – 4 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 3 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі

	недоліки у тексті, – 2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат.
Компетентнісно-орієнтовні завдання (презентація тощо).	– 5 балів – презентація містить не менш ніж 15 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об’єктів, малюнків, фото тощо; – 4 бали – презентація містить не менш ніж 12 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об’єктів, малюнків, фото тощо; – 3 бали – презентація містить 10 і меншу кількість слайдів, текст та фон заважають сприймати інформацію, недостатня кількість демонстраційного матеріалу (таблиці, діаграми, схеми, малюнки тощо), – 2 бали – зміст презентації не відповідає темі, візуально не сприймається, плагіат

ІСПИТ (100 балів)

Іспит складається з 3 теоретичних питань, що оцінюються в 25 балів та 50 тестових питань, які оцінюються в 1 бал за вірну відповідь.

Екзаменаційна оцінка розраховується з середньоарифметичного показника суми балів, які отримав здобувач поточного контролю та екзаменаційної оцінки.

Здобувач зобов’язаний відпрацювати всі пропущені лабораторні, практичні або семінарські заняття і не мати за них незадовільних оцінок.

Невідпрацьовані заняття є підставою для недопущення здобувача вищої освіти до підсумкового контролю як такого, що не виконав навчальний план.

Бали	Критерії
20-25	Виставляється, якщо основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях та у повному обсязі, видно орієнтування в матеріалі, наводяться приклади; якість відповідей свідчить про вільне володіння матеріалом лекційних і практичних занять, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом з навчальної дисципліни; є особиста точка зору, аргументована і підкріплена науковими теоріями; можлива присутність деяких недоліків у вигляді описок.

16-19	Ставиться за розкриття основних питань, де відтворюється значна частина навчального матеріалу, але не скрізь наводяться приклади до них, має місце деяка їх необґрунтованість; матеріал викладено в певній логічній послідовності, що говорить про вільне володіння лекційним і практичним матеріалом, але при цьому виявлено дві-три несуттєві помилки; можлива присутність деяких недоліків у вигляді технічних помилок та описок.
11-15	Ставиться за відповідь, з якої видно оволодіння загальним понятійним апаратом, орієнтування в теоретичному матеріалі навчального предмета, але при розкритті основних питань допускаються суттєві помилки: немає визначень, правил, відсутні приклади на підтвердження викладеної теорії або відповідь неповна, нелогічна.
6-10	Ставиться за відповідь, в якій у відповіді відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач у цілому володіє суттю питання, виявляє знання навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки але іноді припускається грубих помилок.
1-5	Ставиться, якщо відповідь фрагментарна на рівні елементарного відтворення окремих фактів, об'єктів; з грубими помилками, відсутнє розуміння основної суті питання, узагальнення.

14. Рекомендована література

1. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. К. : Академвидав, 2012. 256 с.
2. Вайнола Р.Х., Хлестова С.С. Деонтологічна культура [Текст] : навч.-метод. посіб. для студ. мед. та пед. вищ. навч. закл.; Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М.І.Пирогова, Каф. суспіл. дисциплін. Вінниця : ДКФ, 2010. 60 с.
3. Васильєва М.П. Теорія педагогічної деонтології / М.П.Васильєва. Х.: Нове слово. – 216 с.
4. Васянович Г. Педагогічна етика : Навч.-метод. посіб. для викл. і студ. вищ. навч. закл.; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ. центр, Львів. держ. фін. акад. Л. : Норма, 2005. 343 с.
5. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) // Освіта. 1993. № 44-46.
6. Кондрашова Л.В. Морально-психологічна готовність здобувача до вчительської діяльності. К. : Вища школа, 1987. 54 с.
7. Концепція національного виховання // Освіта. 1994. 26 жовтня.
8. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник /Харк.держ.пед.ун-т ім. Г.С.Сковороди. 2-е вид., випр. і доп. Харків: ОВС, 2002. 400 с.

9. Мільто Л.О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач: навч. посіб. / Л.О.Мільто. –Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 156 с.
10. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. [рец.: М.Б.Євтух, Л.М.Ващенко] ; Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка. К. : [б. в.], 2008. 96 с.
11. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя. К.: Рад.школа, 1981. 319 с.
12. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості. Підручник. К.: Міленіум, 2006. 344 с.
13. Хоружа Л.Л. Гуманний вчитель: утопія чи реальність. *Директор школи: науково-методичний журнал*. 2002. №2. С.42-48.
14. Хоружа Л. Л. Деонтологічні основи педагогічної професії. *Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя* : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. / Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б.Д.Грінченка ; [редкол.: В.О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа та ін.]. К.:, 2008. С.16–18.
15. Хоружа Л.Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика. К. : Преса України, 2003. 320 с
16. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. [рец.: М.Б.Євтух, Л. М. Ващенко] ; Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б.Д.Грінченка. К. : [б. в.], 2008. 96 с.
17. Хоружа Л.Л. Педагогічна етика вчителя та розвиток мислення молодших школярів. *Початкова школа*. 2008. №7. С.23-24.
18. Шевченко Ю.М. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. [для студ. Спеціальності «Початкова освіта»]: Видавничо- поліграфічний центр «Люкс», 2018. 130 с.
19. Campbell, E. 2008, Teaching ethically as a moral condition of professionalism. In D. Narvaez & L. Nucci (Eds.). *The international handbook of moral and character education* (pp.601-617), New York:Routledge.
20. Meirieu, P, 2006, *L'ïducation et le rфle des enseignants a l'horizon 2020*, UNESCO: HORIZON2020.
21. Bowden, P., Smythe, V., 2008, Theories on Teaching & Training in Ethics, *Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies*, Vol. 13, No. 2, pp. 19-26.

15. Інформаційні ресурси

1. Педагогічна етика та професійна свідомість [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/upbring/1074>
<http://osvita.ua/school/upbring/1074>
2. Васянович Г.П. Сучасні аспекти педагогічної етики вчителя [Електронний ресурс]. Режим доступу :
http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/vasyanovich.pdf
3. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/vasyanovich.pdf Сутність і зміст педагогічної етики [Електронний ресурс]. Режим

- доступу: http://coolreferat.com/Сутність_і_зміст_педагогічної_етики
4. Васянович Г., Онищенко В. Дидактичні засади формування професійних якостей майбутніх фахівців професій типу «людина-людина» [Електронний ресурс]. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. №2. С. 7-29. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pippo_2014_2_3.pdf
 5. Васянович Г.П. Методологічна культура учителя у наукових пошуках Василя Сухомлинського [Електронний ресурс]. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип.10. С.92-94. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2011_10_23.pdf
 6. Чумак Л.В. Педагогічна деонтологія експліцитного періоду [Електронний ресурс]. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(9). С. 78-85. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(9\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(9)_13.pdf)
 7. Васильєва М. П. Роль деонтологічної підготовки у процесі професійної підготовки сучасного педагога [Електронний ресурс]. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2010. № 26-27. С. 36-41. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pipo_2010_26-27_8.pdf